

Дорошенко, відповідаючи Трубецькому, виходить із того факту, що окрема українська культура створена вже і на нижньому і на верхньому «поверхах» і тому своє завдання вбачає у нейтралізації схеми українсько-російського синкретизму. Це досягається через перенесення стану окремішності сучасної української культури в минуле і, як наслідок, фіксація уваги лише на історичних фактах незалежного існування там українського начала від російського. Крім цього, Дорошенко руйнує історичний аргумент природного, гармонійного входження змісту української культури у вищу «общерусскую» і тому підкреслює формальний, зовнішній бік такої єдності. «Украинизация» Петром великорусской жизни очень напоминала собою ее «европеизацию», т.е. опять-таки были использованы украинские силы (все архиерейские кафедры в Великороссии, кроме одной, были замещены украинцами), были приняты украинские учебники, заимствовано кое-что из литературного обихода – но и только. Для самой Украины этот отлив культурных сил на север наряду с запретительными мерами по отношению к украинской культуре (стеснение типографского дела и запрещение в 1720 г. печатать на украинском языке всякие книги), конечно, имел только отрицательные последствия» [2].

Таким чином, у поглядах Трубецького та Дорошенка зіткнулися два бачення української культури і, ширше, українства. Одне, з точки зору своєї євразійської доктрини, фіксує увагу на гармонійній єдності українського начала в складі російського і якщо якась осібність і передбачається, то лише для нижчого етнографічного рівня. Інше, українське, бачення українського виходить з ідеї повної відділеності і рівності української та російської культур як складових національної ідентичності. Незважаючи на досить значний проміжок часу, що відрізняє нас від того періоду, цей тип аргументації є актуальним і для сучасних дискусій між носіями російської та української ідентичності. Власне, тому ми і зацентували на ньому свою увагу.

Література:

1. Трубецькой Н.С. К украинской проблеме // http://www.ukrstor.com/ukrstor/trubezkoj_kukrprobleme.pdf
2. «К украинской проблеме». По поводу статьи кн. Н.С.Трубецького. Ответ кн. Трубецькому проф.Дорошенко // <http://ua.mrezha.ru/dorosh.htm>

— Бессарабова М.Л.
(Харків, НАУ “ХАІ”)

ПЛАНЕТАРНИЙ УТОПІЗМ В. ВИННИЧЕНКА

Філософування В.Винниченка в своїй конструктивній частині має усі ознаки утопічного мислення, найхарактернішою прикметою якого є конструювання проекту досконалого, взірцевого суспільного устрою, здатного забезпечити для громадян щасливе, позбавлене протиріч існування. Від-

мітною ознакою утопічних проектів від політико-економічних доктрин є ідеальна впорядкованість вибудованої конструкції: суспільство функціонує як злагоджений механізм за чітко встановленою програмою, не пускається жодна ймовірність відходу якого-небудь елемента від приписаної йому ролі. Така позиція ґрунтується на певних антропологічних засадах, які можна назвати «синдром Сократа», тобто одномірний погляд на людину, бачення її як прогнозованої істоти, яка буде узгоджувати свої дії з ідеєю Блага, варто лише це Благо пізнати. Отже, якщо спробувати вибрати стрижневе поняття, яке б розкривало сутність утопічних проектів, ним буде «порядок». Прагнення до надпорядку, віра у можливість його досягнення для цілого суспільства – ось що перетворює певну політичну теорію на утопію.

Концепція конкордизму В.Винниченка – одна з представниць утопічних теорій. Вона формувалася і викристалізувалася впродовж усього життя письменника і політика. Починав В.Винниченко із бажання віднайти гармонію у внутрішньому світі індивіда. Саме в гармонії бачив мислитель запоруку індивідуального щастя. Створивши «чесність з собою» як засіб досягнення омріяного стану, Винниченко вийшов на соціальний рівень, мріючи відшукати рецепт досягнення щастя для цілого соціуму, і створив «конкордизм», який спирався на «чесність з собою» у сфері внутрішнього світу індивіда, на колектократію у сфері економіки та планетаризм у сфері політики. Саме останнім концепція Винниченка вирізняється з-поміж решти утопічних проектів. Якщо «класичні» Утопії Т.Мора та Т.Кампанелла обмежуються певним топосом (звідки, власне, і бере свій початок це поняття), то теорія українського мислителя переросла рамки жанру в тому значенні, що місцем для його «ідеальної країни» стає вся планета. Причому приклад соціалізму не може бути до цього паралеллю: соціалісти мріяли про ідеальний устрій в окремих відмежованих одна від одної країнах, а Винниченко будує план світової федерації та планетарного уряду. Згідно з його ідеалом уся планета має бути єдиним організмом з однаковим способом господарювання і однаковою політикою. Країни існують доти, доки існує різниця інтересів їх жителів. Оскільки мета у кожного з представників переродженого, за Винниченком, людства одна – віднайдення щастя, способи і засоби досягнення – однакові, то не слід відмежовуватися штучними кордонами країн, а натомість доцільніше об'єднатися у єдину людську спільноту з єдиним центром управління, точніше навіть сказати наглядно, оскільки потреба у керуванні відпала би.

Претензією на глобальність проект В.Винниченка вирізняється з-поміж собі подібних, але водночас постає найбільш утопічним, роблячи інші наявні утопії порівняно реалістичними: вони обмежували рамки своїх проектів окремою територією, не претендуючи на встановлення порядку в масштабах усієї планети. Винниченко ж мав намір поширити поряд-

док скрізь, де живе людина. Причому на тлі решти умоглядних теорій Винниченкова вирізняється рішучою практичною спрямованістю. Це засвідчує передусім викладення її у творі з промовистою назвою «Слово за тобою, Сталіне!», що було пропозицією тодішньому генсекові виступити рятівником усього людства і взяти ініціативу перебудови планети в свої руки.

Ф.Хайек визначив апіорну причину поразки будь-якої утопії: «що складніша структура, то жорсткіші границі для нашого втручання» [1, 146]. Життєдіяльність соціуму – це «безособовий процес, що самоуправляється» [1, 128]. Ніхто не може бачити картини розвитку суспільства в цілому і не здатний прослідкувати усі механізми соціальних процесів. А відтак, будь-яку спробу людини взяти до своїх рук віжки керування соціальними процесами з наміром підпорядкувати їх своїм ідеалам Хайек називає пагубною самовпевненістю. Порядок можна встановити лише в малих групах, окреслених межами чутності голосу глашатая. Тому чим численніше суспільство, яке має стати об'єктом реформування, тим менше шансів у реформіста підпорядкувати його своїй волі. І значить, тим більшою утопією є подібний реформістський намір.

Таким чином, будь-яка найшляхетніша, найобґрунтованіша спроба поширити порядок на всю планету, підпорядкувати усе людство єдиному центру, нехай і найвпливовішому і всіма визнаному, заздалегідь приречена на поразку. А отже, теорія планетарної держави Володимира Винниченка залишиться найбільшою утопією в історії світової суспільно-політичної думки.

Література:

1. Хайек Ф. Пагубная самонадеянность: ошибки социализма. – М.: Новости, 1992. – 304 с.

*Баранова Н.М. – канд. філос. н.
(Ніжин, НДПУ)*

ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЧНОЇ СВОЄРІДНОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ

Етнос (народ, нація), як і інші космічні об'єкти, виявляє прагнення вічно продовжуватися у своєму існуванні, функціонує в боротьбі з ентропією, хаосом, що постійно погрожує його поглинути, і потребує відновлення – повторення через безкінечне й невтомне утвердження та збереження себе самого, своєї індивідуальності, ідентичності, самототожності.

"Індивідові, нації (народові, етносові) потрібна ідентичність, – вважає С.Андрусів, – щоб дати лад не тільки власному життю, а й впорядкувати світ навколо себе" [1, 37].